

ФОАИД

п е п т р ѣ

ШИНТЕ, КІНІЧЪ ЕМІ АКТІВАТОРЪ.

№. 30.

СЪМБЪТЬ, 26. ІЮЛІО.

1852.

І С Т О Р I І Л Е

Домнізор Щъреї Ромъніештѣ
скріце de

КОНСТАНТИН КЪНІТАНД.І.

(Бртаре.)

Домніеа лвѣ Влад Водъ, я. 7920.

Влад Водъ Цепем Домнія Църій. — Амврат ал доілеа се пнєе Амперат. — Амврат здооаре ирадъ Ардеалъ.

Дннь тоартеа Мірчій Водъ, аѣ лват Домніеа Влад Водъ, кареле с'аѣ порекліт Цéпем. Ачеста аѣ фъкът тъпъстїреа Снеаговъ, ші четагеа дела Ноенар. Фъкътай Търговиштепіор таре пнедеасъ, пентръ о віпъ че авзесе, къ фъкъсе віпї фрате аѣ Владылій Водъ уп пеказ. Нептру ачеста аѣ тріміс слжіторї, ші дн zioa de Нашті ловіндѣт аѣ прінс ші пре вървадъ, ші пре тверї, ші фечорї, ші фетеле дніодовігі фїнд, і аѣ дс са четагеа Ноенарі де аѣ лвакрт тъпъ лі с'аѣ снаарт хайпеле. — До зілеле Домнізор ачествіа, тврінд Мехмет Амператъ Търчіор, с'аѣ пнс дн локъл лвї Амврат ал доілеа, кареле аѣ тріміс пре Mihail вѣй de аѣ днквожітрат Щріградъл вѣ оитї. Ші твлтъ пагзвъ аѣ фъкът Греціор, центркъ аѣ фост дат ажвторї лвї Мистафа Фръдъпесъ, кареле фбрісе аѣ Щаріград de фріка Фръдъпесъ Амврат, ші Грецій дн дедеръ твере греакъ, фата віпї Боер таре, пеноатъ Амператълі Греческ, ші ла аѣ рѣдікат Амператъ ла Anadol. Деіч ачест Мистафа дній фъкъсе скажъла Брвса, ші твлтъ локъръ ла Anadol снікъс-асе. Іар фратесъ Салтан Амврат, пъзінд вреаме, аѣ тракът фръ весте ла Брвса, ші гъсінд пре фратесъ веат, дн веа ла аѣ оторът. Чі пенгръ ачеста прічинъ, аѣ днквожітрат Щаріградъл, ші фъчea пагзвъ; чі і аѣ днітькат Мара твереа лвї Амврат ачествіа, фїнд греакъ.

Днптръ ачестъ време аѣ твріт Mania Палеологъ Амператъл Греціор, ші с'аѣ пнс фісъ Ioan, кареле аѣ фост лват фътееа вогать дела Йотвардіеа, фатъ віпї воеар de аколо, дар фїнд ел кврвар пвїл ізвіеа фътееа лвї, чі днкъ аѣ фїдіт іар ла татъсъ, ші татъсъ пвїл прітіеа квт съ каде, къчъ ті ел ера кврвар ка цінерісъ. — Не ачесте времі аѣ твріт Амврат Амператъ Apdeal, ші аѣ пръдат тай твлт дінукъл Брашовъ-лвї de 2 орї, ті аѣ лват къ днпевъ пре жадевъ дела Брашов къ пнрграрі

Домніеа лвї Въдіслав Водъ, я. 7935.

Въдіслав Водъ іа Domnia. — Амврат а лват Со-лвпз. — Ioan Палеологъ твріе ла Рома съ в-пнекъ вісеріка ші чере ажвторї дела крещтію. — Амврат Амперат ласть Амперьціа фісъ Мехмет. — Въдіслав Край се вате ла Варна къ Търчи ші піере дн ръзвоі. — Салтан Мират іар аѣ лват Амперьціа дела фісъ. — Александру Водъ дн Молдова тоаре, — Iliam Водъ, Штефан Водъ франц се ват пентръ Домніе дн Молдова. — Штефан Водъ прінде пре фратесъ Iliam шіл орбенште. — Ianoш Край вате пре Салтан Мират дн Ardeal de 2 орї.

Дннь че аѣ domnіt Влад Водъ ал 15 аѣ лват Домніеа Въдіслав Водъ, де кареле піч о історіе пн се афъ скрісъ de чіневаші, фръ кът зіче въ аѣ періт de савіе дн Тършор, іар пн скріе дн ръзвоі de аѣ авт къ чінева, с'аѣ de вре во връж-таши аѣ лвї, с'аѣ de піскарена оамені de аї пасеї лвї (прекът de твлт орї съ днгъшиль), чі пн таї зіче къ аѣ періт de савіе дн Тършор. Дннь ачеста съ квноаште че фел de оамені аѣ фост Рв-тъпесъ поштре, каре піч вѣ лвакръ de плін п'аѣ скріс! Зіче ачеста къ аѣ фъкът вісеріка дн Тършор, каре съ ші веаде. Дннь вългатвъ че ам гъ-сіт дн історії, дн вретеле ачеста я. 7938, аѣ лваг Салтан Мират Со-лвпз, каре віпї дн зік Са-лонікъл дела Вінедені; къл вългасе Andronik

Палеологъл жи 50 000 de галвани de аср, фийнд партеа ляй дела татъсъв Манзия **Миттерат**, дар възънд жи воала сълъбънодиши пі неаважанд че фаче, аж въндст ачастъ парте а ляй Винеденпилор. Пентръ каре Йоан **Миттератъ** че ера атвичи, фрателе ляй Andronik, тълате аж скрие Търкъмът, авънд наче къел, къ съ нъ шеаргъ съ ю ачех четате, дар ел аж ръсписе къ есте стреиъ четатеа, иар нъ а лор, чи ва съ шеаргъ съ ю ю, прекът аж нъ фъкът. Чи Фрънчъл фийнд пъцдът аж фъкът: иар Гречиъл рътънд тълате реале аж пъцдът, тъецъ, ровицъ, деспирцидъ францъ de францъ, de скропъ, de пърцидъ, ши алтеле ка ачестеа. Ка ачестеа възънд Йоан Палеологъл **Миттератъ** Гречилор, сълъ съфътът съ шеаргъ ла Нана дела Рома, съ факъ вънреа висерчилор, фийнд атвичи Евгение Нашъ, ши Натриарх ла Цариград Йосиф (каре аж нъ търтъ ла Рома). Чи дар скрийш ляй Евгение Нашъ, сълъ вънкърат фоарте, ши аж тримъе коръвът де аж лягат пре **Миттератъ**, ши тълдъ оаменъ **Живъщадъ**, ши Философъ, ши Къртъраръ. Ши фъкъндъсе собор ла Флорентия, сълъ аишезат тоудъ ши аж фъкът латъргие тоудъ къ Нана, дъпъ аишезърile лор. Апои певрънд съ се ѹскълеасъ възъдика дела Ефес, тоате латърврите аж рътас дъшарте: къ піч ажекториј п'яж дат Нана вън Домнил Фрънчилор, ши піч вре вън вине из сълъ фъкът, къ аж тъмат жандешърт 2 анъ, ши иар жандешърт аж венит. Каре вънд а касъ 'ти аж гъсит **Миттератъ** тоартъ, ши кълагъръл каре ера рътъшът ла Цариград, нъ вреа сълъ примиескъ ла висерикъ, зікънд къ съпът еретичъ. Чи ера таре тървъраре житре дъпнит, ши din афаръ ле фъчеса Търчиъ тървъръре, ши ка пешите оръи н'вън къвонштеа пеира лор, де ачестеа аж фъкът ши фак кълагъръл. Ни времиъе ачестеа, Атврат, andоимеа **Миттерат** аж Търчилор, фийнд вътрън ши волнав de дъроръ, аж лъсат **Миттерат** дълокъл ляй не фівсъв Мехмет тънър, ши ел сълъ дъс ла Марнисия съ се одихнеасъкъ. Иар Мехмет тънър фийнд, сълъ дат спре вънътори, ши вътвъръ, ши из аскълта не Бизири ляй чеј вътвърът ши жанделенци. Ачестеа азънд **Бугъръ**, ши Домнил лор, тай тълат фийнд ръгаци de **Миттератъ** Цариградълът, сълъ порнит къ тълате опитъ, Въдислав Краївъ, ши Йануш сълъ вън зік алдъл Йанкъл Domnul Ardealaълът, ши трекънд жи Цара Търчеасъкъ аж ажънс нъвът ла Варна. Бизири възънд ка ачесте латъръ, ши не Сълтан Мехмет къ каътъ осредиле, ши вънътори, аж тримъе ла татъсъв Сълтан Мърат съ вие дъгравъ, къ пир къ **Миттератъ** лор. Ез азънд дънатъ аж пирчес къ Хали Наша, ши аж венит ла Цариград, ши

черънд коръвът сълъ треакъ, аж дат Гречиъл (вези тинте ла Гречиъ!), жи времеа че пиреа къ аж пе-вое връжданъ лор: атвичи съ се фіе пеноит съ ле факъ тай реа потікъпаль: кът ар фі пътът, иар ел ле фъчеса вине de ѹ тречеа ши тай дъгравъ; ел не кът аж вънълат, аниа аж ши пъцдът тай пре врътъ, къ аж пирдът ши **Миттератъ**. Чи съ венит да прокимен.

Сълтан Атврат трекънд пътъ ла Цариград, дела Сълдаръ, ши тегънд ла Варна, аж фъкът ръзвъйт къ **Бугъръ**, ши фоарте аж биртъ пре Търкъл, ши аж къзт тълдъ вестидъ оаменъ, дентре каре аж фост вънъл Карадеа Баша, вейлерсъе дела Anadol, ши рътъсеасе пътъл Сълтанът къ картеа ляй. Ши житуа чеса аж зік Йанкъл Краївът: съ фіе къ вога ляй съ шеаргъ къ оастеа ляй, ка доаръ ар спарце поарта Сълтанълът, ши не хрън съ вие ши Краївъ; дар тіперещи, ши тіпериј суетнічълът вън въл лъсат, зікънд къ пътъ есте вине съ ю Йанкъл лауда. Чи аж тіпери Краївъ de аж дат ръзвъйт къ **Миттератъ** (вреа съ фъгъ **Миттератъ** атвичеа, дар пъл аж фъгъдът Евічеръ, зікъндът къ тревъе съ тоартъ къ ей). Чи дар житра чел ръзвъйт фъръ токшемълъ, тегънд Краївъ асвира **Миттератъ**, вън Евічер азъме Хамза, къ дундръвънълъ аж тълат пічоареле калълъ Краївът, ши къзънд Краївъ жос аж тълат напъл, ши 'з аж ръдикат житра сълцъ, каре възъпъдъл опитъ, сълъ съпътънът ши аж фъкът: Йанкъл жикъ сълъ дъс ла Цара ляй ла Ардеал, ши аниа аж рътас Търчиъ іэр биртъори. Пре евічеръла ачела зік сълъ фъкът Нашъ, ши есте съ се креазъ. Пре Йанкъл 'з аж опирт Въдислав Водъ ла Цара ляй, пентръ кътъ фъкъссе опитъ ляй таре стрікъчівъе дърът: чи пре врътъ иар сълъ житъкат, ши 'з аж словозітъ.

Иар Сълтан Мърат аж тримъе пре фівсъв Мехмет ла Магнісіеа, ши ел аж пъзът ла Одрій, ши трекънд З анъ аж търтъ, ши 'з аж дъс de 'з аж дундронат ла Бурса, ши иар аж венит фівсъв Мехмет de аж лягат **Миттератъ**.

Ни тіжалокъл ачестор времі, але Domniei ляй Въдислав Водъ, тегънд Александър Водъ, Domnul Moldovii, аж рътас дој фечоръ Іаіеаш тай таре; каре ціпна тъпіре не сора Кръсий ляй Въдислав Краївъ Лешъск, ши Штефан чел тай тів, каре авънд чеарть пентръ Domniei, къ ажекториј Лешъскълор аж азъкат Domniea, иар Штефан аж фъкът ла Цара Рътънъеасъкъ, ши черънд ажекториј дела Domni, сълъ дъс de аж скос пе фратесъв din Сълванъ Іаіеашъ Водъ иар нъ съ лъса, чи иар венеа, ши пътъ de 5

орі фърь порок, с'аѣ житоре ѧп Цара лещаскъ; дечі пічі Країла из вреа съл таї ласе, чі іаѣ дат о четате, ші хропъ, пентръ воea лаї Штефан Водъ, къї скрісеace. Іар не вртъ аѣ веніт да наче фра-
дії амъндої, ші 'пі аѣ житиъціт цара, Штефан Водъ аѣ лагат цара de жос къ Кіліеа, четатеа Альѣ, ші алtele, Ііеаш Водъ аѣ лагат цара de свс къ Хотінзл, Сачава, ші алtele. Чі из тялть време аѣ фост житиъціт, къ Штефан Водъ фърь веасте аѣ тере аснора фръціесъ Ііеаш, пре кареле пріонзіндзл віш 'л аѣ орвіт, ші аѣ ръшас Штефан Водъ сінгэр ла Domnіe из тялть време. — Дній ачаста авста ръзвоїш, ші Xaneadi Ianovi къ Тврчії ѧп Ardeал, ла зи саг че се кіаш Сентімвре, ші аѣ вірсіт не тврчі, перінд тялци din еї. Дечі Султан Мзрат възънд атъта окарь че с'аѣ фъкът де іаѣ спарт онітіе Ђигврі ѧп Ardeал, ші ле аѣ фъкът таре пагасъ, аѣ фъкът ші таї таре гътіре: ші сінгэр Мзрат аѣ тере къ онітіе ла Беліград; дар Xaneadi Ianovi віне гріжъндзсе, ші віне дънд ръзвоїш, аѣ вірсіт не Тврчі, ші Мзрат с'аѣ житоре къ ръшисе, ші къ таре пагасъ. (Вор крти.)

Ам таї зіс о къ орї че с'а пзвліват de овните,
авжнд жотерес історік, не ціпет de даторів
ал вжрж ші вої до Фоia постръ; de ачеа
къзандне до шынь жисрісва вртъторів ал
Епископіві Баковінѣ Евгеніе къ №р. 132
адресат вътъ преодіпса діечесеі сале пз лі-
псім ал пзвліка аниа днінъ квт не е прі
потівць:

Черк. Кътъ тоатъ а поастрей дрепт
дрепткредінчоасеї Бісеріці Чівстітъ

Преодоление.

Мъкар къ . . . . .
тотвъй съйт впї, каре кред къмъкъ лепъдареа Литератор (Словелор) чевор пънъ акт дн скрісори кътъръ конзисторія Академията ии пріміреа чевор альтешпітї, саѣ аместекарен ачестора кв ачеле Кирдлічепштї, есте пептвъ каірос вп къштїг.

Тоді ачестії дъсь се зфълъ днтр'о аджикъ ръ-
тъчире, че вшор ар фі патят квпоапите ачела, че
с'ар фі днтрекат, оаре тіє человъ че съпг в'змі-
ліг преог, ші ам пре таї тарії тієї, ті съ въ-
вінѣ чева а лепъда ші а пппе дн локъл язъ чева
алта? оаре ез съ фіз ачела (ші че съпг ез дн
пріжма протостатікълї тей сказп ал конзісторів-
я) чел че ар авеа чева а скімба ші а префаче?
ші ръспписъл ар фі фост фъръ de тоатъ бътаеа

де кеп тата: *mie us mi съ квіне зна ка ачаста*
ші фъкънд ез аша, ез тъ вої фаче днаінтеа фра-
ділор мей преодж de ржс, пре mine тъ ва секоті
атяпчea архієрeза мієш ші конzеторізa, ка пре
тром че п'аре піт о стихіре.

Че жпсь есте външі фртмос, фъръ пътai а
фі кв стихіре, а фі кв влжндецъ, стереніе, ръбдаре
ші дноржнаре, каре тоате вжргашу тревзе чпева
таі ыните de тоате съ ле айъ ші ано съ вор со-
когі, дела орѣ чпші днапалеле авѣ днвъдътвр
дспъ въ адевърат алмор прец. Квтъ ачаста съ
кквіне тай алес а шті че съ афълъ дн історія ві-
серічаскъ пентръ лепъдареа літерелор латіештг
дін кврдзле вісеріченії ші прін зртаре пі дін скрі-
соріле, че ар фі тай алес de персоапеле дін тагма
клірвлкї алкътвіте. Ачаста історіе не аратъ, ккожъ
Сф. Бісерікъ дн прівінда ачастій лепъдаре с'аѣ
дкюйт дспъ въ апвіе фъкет ші днтиріт Іаноп¹
кареле ші актм тревзе съ се пъзаскъ. Фінд даръ
къ днтреввіндареа літерелор кірлаліченії дн
кврдзле вісеріченії есте кв днтреввіндареа лор
ла алте скрісорі; тай алес да челе че съ алкътв-
еск прін тжнеле клірославі, стржис легатъ, ші
de време че пентръ прітіреа дн лок de ачесте
автор літері пъпъ актм днесь пітепе дела Акго-
рітатеа вісерічаскъ² из с'аѣ хотържт, френт ача-
ста адъчет клірославі постръ спре штійцъ ші зр-
таре, ккожъ фіевіне дін тражнеса арѣ дн скріо-
ріле сале квтъ консісторів ші дн ачеле че прі-
веск на актвіле парохіаліченії съ днтреввін-
дезе пъпъ на алте оржнівре літерелор челе пъпъ
актм обічнітіе, лъскнд сант греа ръспандере дн-
треввіндареа а літерелор латіештг, ³ прекам пі
певовічніга алор амтегекаре.

Че съ атіоце de ортографій, допім, ка ачеа
кв тутва стрыінь, прекам піи кавітеле стрыіне⁴
съ пз съ дногреввіцеze. (?!—) Черпъвд ла ¹⁶/₂₈.
Іюн 1852 шч.

ІМНѢ ПОПѢЛАРѢ.

De I. M-8. P. *)

Каътъ Dómne din 'пълдиме
Сирѣ аз тъѣ поиѣла къ 'удбрърї;
Не 'мператъл пілъ свидине
Neatincă de свидърї.

^{*)} Acest Imuș e compus de mai multe, ne-

Бисла тъѣ дреанта цій
Счептровъ Австріеї житієвъ;
Анъръл, пе тропъ съ фіъ,
Д'ор че вісколѣ пе дпвіеъ!

Фъ матръ а са сътажуцъ,
Кврцітъ de пецинъ;
Анъръо de реда фіінцъ
Чѣ ар сътна скай пі спінъ;
Фі і лві двче 'н тарі фортгне
Dомне! тотъ пе дрепте кыъ,
Ші дю кврсъ п' ачеастъ лвте
Съї kondзчі тоді нашії съї.

Лівертате, дрептъ ші паче
Фъ! съї лвчя стеоа та;
Дъї пвтері квт віне 'дї плаче,
Къчі е греа сарчіна са;
Орі че віне ва съ 'пчеапъ,
Ла лвтінъ пі deckicъ
Кв „пвтері впіте“ факъ,
Квт прін сімволъ пе а промісъ.

De свят Счептровъ съ ліпсеасъ
Тотъ авесла жицеркатъ;
Тотъ 'предереа домпеасъ
Жицре попвлі ші 'тнератъ.
Кжнд форгтина ва съї ласъ,
Ш' вп рефкді 'ї сгъ deckicъ;
Жицері din черів съї ласъ
Кв ажеторъ de свєт трітісъ.

Фоме, фокъ пі реле тбте
Департъ de Бисла тъѣ;
Фъ! съ сіму' а постре глате
Бвп феріче двпъ ръѣ!
Попвлі 'н доріг' амбре
Тоді егакъ дандрептъціді
Фіе а коронеъ опоре;
Асгелів вор фі жифръціді.

Најтъ пъріште! чел че ташъ
Пестъ Чесарі верши дю дарѣ,
Аззі Надія Романъ
Кжнд імпъ къпть ла алтарѣ!

кънд из авеам орган de пвблічітате, de ачеа дю жи-
пъртънім измаі актъ ла черереда таі талтор. Р.

Кв терітъ de пе крвче,
Д'ай тай дпцері кврівратъ,
Фъ ка жицерівъ съ лвче
ФРАНЧІСКІ ІОСІФІ ДІМПЕРАТЪ.

Корпъл авандапці тале
Песте а Австріеї Тропъ
Варсъл, съ дса ліверале
Інстітуті ка Солов';
Нзмелі съї фіе Маре
De феріче врзігорів.
Dомне тіндеї сир' апъраре
Ал тъѣ врадъ трітфьторів!

Алі опъ цігангікъ креасъ,
Вінкала топархіеї 'пгреці
Жи етерій съ тогъ спореасъ
Жицре попвлі кв а съї реці;
Кедръ ъстѣ кв вінъръ латъ,
Квт пвдгвілор са зісъ,
'Најдъл о! de тропрі татъ
Съ пе адкъ парадісъ!

БІБЛІОГРАФІЕ.

А ѿ ешіт актъ de свят тіпар ші се афль де
важнзаре дю Баккреміті ла ліверія D-лві Г. Ioanid;
дю Країова ла D-лві Г. Александровіч ші компаніе;
дю Пітеншті ла D. Костаке Топкзлескъ ші дю
Бръила ла D-лві Баккр Ioan ші Ioan Бозочеа, кар-
теа жицітвлатъ: „Т р ж и т о р ѣ“ рошпвеште ші
греченіе (дю атвеле лімбі жицрън волт), вп
звращів, каре се рекомандъ ка фоарте треевіпчос
D-лор процріетарі ші аренаш de тошії прін ін-
стректіва са копріндере дю агріклатвръ ші дю то-
талъ регіматеї ціпері а совотелор ала тошієрі-
лор, лвкрат de сердаръ Вангеліе Zana. Предзя-
впі експилар есте патръ сфаандіхі.

— Тог дю ліверія D-лві Г. Ioanid ші ла са-
чігатіле локврі се афль de важнзаре актъ поз de-
свят тіпар ешітеле звраце:

Моартеа лві Авеа поемъ дю 5 жицтврі лв-
страт кв патръ гравре. Корпок Корсаръл Акгріда
de Moldova драмъ кв жицече дю 5 акте. Dic-
ционаръ Latino-Romънек de I. Libaditv ші Dic-
ционаръ Церквино-Ромънек de D-лві Стаматі di-
лані.

B. P.